

Άννα Τζάκου

‘Στην Αγκαλιά του Φιδιού’ (ή πώς μια παραστατική πρακτική τοπίου λειτουργεί ως άσκηση του ‘είμαι’ *)

Υπάρχουν δύο τρόποι να κοιτάξεις ένα τοπίο: ως πεδίο χειραγωγής ή πρακτική συμβίωσης. Κάθε ένας από αυτούς τους τρόπους διαμορφώνει τεχνολογίες σύνδεσης, λήψης αποφάσεων, ποίησης και εξέλιξης. Συστήνει έναν διαφορετικό μηχανισμό βιοπορισμού. Ο πρώτος οργανώνεται γύρω από μέσα παραγωγής, κάθετης ιεράρχησης και ανάπτυξης, ο δεύτερος γύρω από πρακτικές αφουγκράσματος, φροντίδας και αλληλο-συσχέτισης. Ο ένας εστιάζει σε μια διαδικασία του «κάνω» και ο άλλος σε μια διαδικασία του «είμαι».

Ένα τοπίο δεν είναι μόνο φυσικό περιβάλλον, ιστορικός και πολεοδομικός χώρος ή έδαφος προς οικονομική διαχείριση. Είναι μια διαρκής διαδικασία ενσωμάτωσης της ανθρώπινης δραστηριότητας μέσα στο χώρο και το χρόνο. Μια διεργασία που παράγει λειτουργικότητα, αρμονία, οικονομία, συμβίωση και ομορφιά. Παράλληλα όμως είναι και κατάσταση του νου, κατανοήσης του κόσμου, έκφραση κοινότητας, αισθήματος του σοφού και του ιερού, του απαραίτητου και του σημαντικού. Το τοπίο είναι ανθρώπινη δραστηριότητα στην παρούσα στιγμή. Βασισμένη στο σώμα και στον συναισθηματικό αντίκτυπό του ενεργοποιεί την εμπειρία του τόπου σαν μια βαθιά ψυχική ατομική και συλλογική μυθική εικόνα. Η καλλιτεχνική πρακτική της γεωποιοτικής εισάγει την τοποειδική θεατρική πράξη ως «ανασκαφικό εργαλείο» και προσεγγίζει το τοπίο ως ζωντανή ενσώματη γνώση της ανθρώπινης ύπαρξης.

Stonelines (2018), ομάδα Γεωποιοτική

Συναντάω για πρώτη φορά τον όρο της γεωποιοτικής στο άρθρο του πολιτισμικού γεωγράφου John Wylie με τίτλο *Depths and folds: on landscape and the gazing subject* (2006). Μέσα σε ένα πλαίσιο (μετα-) φαινομενολογικής

επιστημολογίας ο Wylie μιλάει για την σύνταξη μιας «γεωποιοτικής» τοπίου, εκείνων δηλαδή των «εκφραστικών λεξιλογίων και γραμματικών» που συνυφαίνουν «δημιουργικά και κριτικά βιογραφίες, γεγονότα, οράματα και τοπογραφίες σε τοπία» (ο.π.). Ο ίδιος όρος έχει επινοηθεί αρκετά χρόνια πριν, από τον Σκωτσέζο συγγραφέα Kenneth White. Το 1994 στο βιβλίο του *Le Plateau de l'albatros: Introduction à la géopoétique* ο White αναζητά «μια ποίηση γης και ωκεανού, γεωγραφίας και ταξιδιού» (institut-geopoétique, 2022) που θα «αποκαταστήσει και εμπλουτίσει τη σχέση Ανθρωπότητας-Γης» και θα καλλιεργήσει μια «ριζοσπαστική συνείδηση». Ως γεωποιοτική ο White προσδιορίζει μια συγγραφική πρακτική που συνδέει «την ιδέα με την αίσθηση, την σκέψη με το συναίσθημα».

Από το 2012 δημιουργώ τοποειδικές περιπατητικές παραστάσεις (site-specific walking performance) σε αγροτικά και αστικά τοπία για να εξερευνήσω τοπία ως μυθικά αφηγήματα του παρόντος¹. Η έννοια της γεωποιοτικής προσεγγίζει το χώρο σαν ένα συνεχές μέσα στο οποίο το καλλιτεχνικό συμβάν εκδηλώνει μια αέναη προσπάθεια «ονειρέματος του κόσμου ως όλον» (Rose, 2006). Δημιουργεί το πλαίσιο εξερεύνησης επιτόπιων δραματοποιήσεων θεμελιωμένων στην ενσώματη εμπειρία του χώρου. Δίνοντας προτεραιότητα στο βίωμα ενός τοπίου προτού αυτό αφομοιωθεί από τις πολιτισμικές πρακτικές του χώρου, εξερευνά νέους τρόπους συγγένειας όπου σώματα και πρακτικές συν-διαμορφώνουν την *in situ* εμπειρία ως τόπο.

Η παραστατική πρακτική της γεωποιοτικής αφουγκράζεται την κινητική, συναισθηματική και νοητική εμπειρία στο τοπίο ως μια πειθαρχία «παρουσίας»: μια αμοιβαία δυναμική ενεργή κίνηση μεταξύ εαυτών και χώρου. Διακρίνεται σε δύο στάδια: ως πειθαρχία «εναρμόνισης» της κίνησης, του συναισθήματος,

* ‘Στην Αγκαλιά του Φιδιού’ (Embrace the Serpent) (2015) είναι ο τίτλος της ταινίας του κολομβιανού σκηνοθέτη Ciro Guerra. Η ταινία αναφέρεται στη σχέση ενός σαμάνου στον Αμαζόνιο και τελευταία επιζώντα της φυλής του και δύο επιστημόνων της Δύσης.

1. Η παραστατική αυτή πρακτική και διαδικασία αποτελεί το αντικείμενο της διδακτορικής μου εργασίας με τίτλο *Γεωποιοτική: μια πρακτική τοποειδικής performance βασισμένη στην έννοια της ενσυνειδητητότητας (mindfulness/ sati)* (2017). Αντλεί μεθόδους από τη σωματική θεατρική παράδοση της Ανατολικής Ευρώπης, τη μεταμοντέρνα Αμερικάνικη γενεαλογία χορού, και τις πρακτικές του βουδιστικού όρου ενσυνειδητητότητας (mindfulness/ sati).

της δράσης, της σκεπτοδιαδικασίας με το χώρο και την ανθρώπινη δραστηριότητα. Ως πειθαρχία «πραγμάτωσης», την οργάνωση των παραπάνω σε μια επιτόπια επιτέλεση. Η πρακτική της γεωποικτικής καλλιέργει τη σωματοποίηση του τοπίου και εξερευνά τους τρόπους με τους οποίους το κινούμενο σώμα συνδέεται με το περιβάλλον και δημιουργεί νόημα. Η εμπειρία του «είμαι» στο χώρο οργανώνεται ως μια «λογική» (Overlie, 2006) ανταποκρίσεων σε αυτόν και συστήνει μια δραματολογία «μετα-αφήγησης» (Smith, 2008).

Αναπαράσταση (2016), ομάδα Γεωποικτική, φωτο Karol Jarek

Η πρακτική της γεωποικτικής δεν προσεγγίζει έναν τόπο προαποφασισμένα αλλά στοχεύει στην αποκάλυψή του μέσα από συμβάντα αλληλο-συσχέτισης. Απορρίπτει εγγεγραμμένες ταυτότητες ενός τόπου και αναδεικνύει κρυμμένα βιωματικά αφηγήματά του. Εξετάζει τα όρια «ανάμεσα» και αναζητά την προτεραιότητα της εμπειρίας που νιώθεται έναντι της έννοιας,

Εν με το Γυριν (2017), ομάδα Γεωποικτική, φώτο Ergenc Korkmazer

την διερεύνηση μιας διάνοσης της καρδιάς, την εμπιστοσύνη του χώρου ως τόπο ηρεμίας και ομοθυμίας, την σύνδεση του βιώματος με τον εκτός-από-το-άνθρωπο κόσμο, την μετατόπιση από τον δυϊσμό του εγώ/αυτό προς μια επίγνωση ενός πλανητικού συνόλου. Η πρακτική της γεωποικτικής εξετάζει το τοπίο όχι ως πληροφορία ή εξειδικευμένη γνώση αλλά ως πρακτική μέσα από την οποία ονειρευόμαστε και προσδιορίζουμε τη θέση μας στον κόσμο: ως τρόπο ύπαρξης, οντολογικής διαδικασίας και πρακτικής του «είμαι» και αναστοχασμό

πάνω στις διαδικασίες/ επιστημολογίες με τις οποίες κοιτάμε, προβάλλουμε και εκδηλώνουμε το συλλογικό μας «εγώ».

Ρέα Φραντζή [έξοδος] (2021), ομάδα Γεωποικτική, video Αλέκος & Χρήστος Μπουρελιάς

Αναφορές

Institute of Geopoetics: The Great Field of Geopoetics (20/3/2022). <https://www.institut-geopoetique.org/en/founding-texts/133-the-great-field-of-geopoetics>

Overlie, M. (2006) 'The Six Viewpoints' in Bartlow A., Training of the American Actor, NY: Theatre Communication Books.

Rose, M. (2006) "Gathering 'dreams of presence': a project for the cultural landscape" Environment and Planning D: Society and Space, vol. 24, pp. 537-554.

Smith, Phil (2008) The Mythogeographical Manifesto (with etcetera), Plymouth: Hidden City Symposium.

Tzakou, A. (2017) Geopoetics: a mindfulness (sati) site-specific performance practice, (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή), University of Exeter, Exeter. <https://annatzakou-geopoetics.com/wp-content/uploads/2019/03/Anna-Tzakou-Geopoetics-a-mindfulness-sati-site-spericific-performance-practice-pdf>

Wylie, J. (2006) 'Depths and folds: on landscape and the gazing subject', Environment and Planning D: Society and Space, vol. 24, pp. 519-535.

Σχέδιο Βωλάξ (2021), ομάδα Γεωποικτική,φωτ. Δέσποινα Οικονομοπούλου

*

Η Άννα Τζάκου είναι περφόρμερ, σκηνοθέτης, practiced-based ερευνήτρια παραστατικών τεχνών.